

Згідно статті 176 Кримінального кодексу України "незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних... караються штрафом від 100 до 400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років з конфіскацією всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних..."

Захист авторського права у адміністративному порядку здійснюється шляхом подачі автора заяви до Міністерства культури та інших міністерств і відомств, або до Державного департаменту інтелектуальної власності.

Важливе значення має цивільно-правовий порядок захисту об'єктів інтелектуальної власності. Доцільно було б звернутися до проекту Цивільного кодексу України, Книги четвертої "Право інтелектуальної власності".

Так, згідно з статтею 442 частини 2 проекту Цивільного кодексу України "захист порушених майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності здійснюється шляхом їхнього визнання, відновлення положення, що існувало до порушення прав, припинення дій, що порушують права чи створюють погрозу їх порушення, відшкодування збитків, та іншими засобами".

Проблема охорони об'єктів права інтелектуальної власності потребує прийняття певних заходів з боку держави. Важливою подією стало затвердження Програми розвитку державної системи охорони інтелектуальної власності в Україні на 2001-2004 роки. В Програмі визначені напрями розвитку державної системи охорони інтелектуальної власності:

- вдосконалення нормативно-правової бази;
- забезпечення ефективного захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- розвиток міжнародного співробітництва;
- стимулювання і державна підтримка створення і використання об'єктів інтелектуальної власності тощо.

Реалізація зазначеної Програми дозволить забезпечити охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні на рівні розвинутих країн, сприятиме виконанню Україною міжнародних зобов'язань у сфері охорони авторських і суміжних прав.

Література

1. Дроб'язко П. *Щодо відповідальності законодавства України статті 18 Бернської конвенції* // *Право України*. - №9. - 2001.
2. Жаров В.О., Горнісевич А.М. *Книга четверта Цивільного кодексу України "Право інтелектуальної власності"* // *Інтелектуальна власність*. - №9. - 2000.
3. *Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2000 року*. - К.: А.С.К., 2001.
4. *Програма розвитку державної системи охорони інтелектуальної власності в Україні на 2001-2004 роки* // *Інтелектуальна власність*. - №12. - 2000.
5. Тимофеев Л. *О правовой охране компьютерных программ и баз данных* // *Интеллектуальная собственность*. - №9. - 2000.

В.Луцки,

*студент III курсу юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка*

УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРІВ В МЕРЕЖІ INTERNET

Швидкий прогрес людства призвів до того, що право змушено втручатись в регулювання не тільки матеріального, але й віртуального простору. Глобальна інформатизація призвела до того, що договори тепер укладаються не тільки на папері, але й в електронній формі. Основним способом укладання договорів в Інтернеті є електронний обмін даними. Перш ніж говорити про укладення договорів варто визначити, що розуміється під електронним обміном даними (ЕОД). Відповідно до п. в ст. 2 Типового закону ЮНСІТРАЛ "про електронну торгівлю", ЕОД - електронна передача з одного комп'ютера на інший інформації з використанням погодженого стандарту структуризації інформації.

У відповідності з існуючою практикою можна говорити про те, що існують наступні способи укладення договорів за допомогою ЕОД:

1. Для укладення договору оферент розміщає публічну оферту на сервері, підключеному до мережі Інтернет. Будь-яка особа, що бажає укласти такий договір на запропонованих умовах, акцептує оферту шляхом заповнення форми договору і підписання. Якщо предметом договору є послуги, майнові чи немайнові блага, що мають еротичний зміст, то оферент попереджає, що договір буде укладений тільки з особами, що досягли 18 років.

2. Після переговорів сторони підписують договір за допомогою ЕОД. При цьому договір існує тільки у виді запису на комп'ютері. У даному випадку сторони, як правило, користуються для підписання договору електронним підписом чи його функціональними еквівалентами.

3. Користувачі спеціалізованої інформаційної мережі укладають між собою договори відповідно до правил, встановлених власником даної мережі. Прикладом є договори на ринку короткострокових міжбанківських кредитів, що укладаються через електронну систему "Reuter Dealing", власником якої є компанія "Reuter Limited". Документ, що містить необхідні умови такої угоди і підтверджуючий факт її укладення включає загальноприйняті в системі "Reuter Dealing" скорочення, а також неофіційний діалог між дилерами.

Основними проблемами, що виникають при укладенні договорів за допомогою ЕОД є:

а) складність визначення місця укладення договору. Це питання виникає не тільки тоді коли контрагенти є резидентами різних держав. Адже оферент може розмістити оферту не тільки на сервері, що знаходиться на території держави, резидентом якого він є, але і на сервері, що розташований у будь-якій точці земної кулі, підключеній до мережі Інтернет. Акцептант може відправити акцепт із портативного комп'ютера знаходячись у дорозі (з борта літака, морського судна).

б) доказуваність факту укладення договору, збереженість і незмінність даних, що містяться в договорі. Неприпустимо, щоб факт укладення договору заперечувався правозастосовчими органами лише на тій підставі, що він являє собою комп'ютерний запис даних. При визначенні наявності договору крім інших можуть враховуватися наступні фактори: складність устаткування, використовуюваного кожною з сторін; характер їхньої комерційної діяльності; частота комерційних угод, що укладаються між даними сторонами; вид і обсяг угоди; вимоги до підпису в конкретній правовій системі; можливості систем зв'язку і т.п.

в) конфіденційність даних, що містяться в договорі. Організації які є власниками інформаційної мережі повинні встановлювати стандарти безпеки, яких сторони повинні дотримуватись.

Зовнішньоторговельні договори, що укладаються в Інтернеті можна підрозділити на два види:

1. Договори, що укладаються за допомогою Інтернету як засобу зв'язку, тобто як аналога факсу і т.п.
2. Договори, що укладаються в Інтернеті як правовому просторі.

Нас цікавить другий вид договорів. Укладення таких договорів в Інтернеті характеризується рядом особливостей.

По-перше, при збереженні прийнятого в усьому світі порядку укладення договорів (оферта-акцепт), особливістю таких договорів є їхня електронна форма. Як правило, оферта являє собою проект договору, розміщений на Web-сервері оферента для публічного ознайомлення з ним. Акцепт висловлюється шляхом внесення в проект договору умов, прийнятих оферентом у редакції акцептанта і вказівки даних, що ідентифікують акцептанта. У ст. 12 Типового закону про електронну торгівлю, прийнятого ЮНСІТРАЛ в 1996 р., пропонувалося визнати юридичну чинність, дійсність і позовну силу договорів, укладених в електронній формі. Однак особливості електронної форми й Інтернету обумовлюють особливості правового регулювання питань укладення договорів. Можна констатувати, що сформувався правовий звичай, відповідно до якого як підпис при укладенні оплатних договорів використовується номер кредитної картки, а у відносинах між давніми партнерами - електронно-цифровий підпис. Часто при укладенні договорів на безплатне одержання в Інтернеті якого-небудь блага допускається вказівка з боку споживача псевдоніма. Якщо ж відповідно до договору споживач одержує благо в матеріальному, а не віртуальному просторі, то в інтересах споживача вказати своє дійсне ім'я, інакше він не зможе довести, що благо належить йому.

По-друге, значна частина договорів укладається програмами-роботами без участі людини при цьому. У матеріальному просторі не рідкість використання автоматів при укладенні публічного договору, наприклад, автомат продажу сигарет, води. В Інтернеті також застосовуються електронні аналоги автоматів - програми-роботи. Програми-роботи допомагають скласти, укласти і прийняти до виконання договір. Це в деяких країнах породжує невизначеність питання щодо дійсності договорів, укладених програмами-роботами без особистої участі людини, у зв'язку з чим виникають сумніви у волевиявленні суб'єкта. Ці сумніви ґрунтуються на тому, що програма-робот могла дати збій; або до програми-робота міг бути отриманий несанкціонований доступ, результатом чого стало укладення договору, на невідгідних для власника програми-робота умовах. Дії програми-робота повинні презюмуватися такими, які виражають волевиявлення її власника, якщо не доведене інше. Якщо буде доведено, що мав місце несанкціонований доступ, то це може бути підставою для визнання договору недійсним.

По-третє, укладення договору в Інтернеті має транснаціональний характер, а тому потрапляє в сферу правового регулювання міжнародного приватного права. При вирішенні колізій про те, яке право застосовувати до порядку укладення договору часто використовується поняття місця (місце укладення договору, місце перебування, місце проживання). Виникають труднощі з цим поняттям щодо договорів, які укладаються в Інтернеті. Справді, важко сказати, де місце укладення договору в Інтернеті. У матеріальному просторі все просто - оферент і акцептант зустрілися у визначеному місці, і вказавши його, підписали договір у виді єдиного документа або обмінялися документами, що містять оферту й акцепт. Як правило, якщо Web-сервер, на якому розміщується бланк договору чи програма-робот, не належить оференту, те він не знає на території якої держави фактично буде укладений договір.

В Україні, на жаль, не приділяється великої уваги проблемам електронних договорів, і це питання залишається законодавчо неврегульованим. Зараз готуються проекти законів "про електронний підпис", про "електронні документи", проте робота над ними просувається дуже повільно.

Література

1. Антес Г. NIST решает проблемы электронной коммерции
2. Ансимов В. Европа и Америка выработают единый стандарт электронной подписи // <http://www.medialaw.ru>
3. Окинавская хартия глобального информационного общества 22.7.2000 // *Дипломатический вестник*, № 8.-2000.
4. Darrel Menhe, *Jurisdiction In Cyberspace: A Theory of International Spaces* 4 Mich.Tel.Tech.L.Rev.3 // <http://www.law.umich.edu/mttlr/volfour/menhe.html>
5. Цыганаш В. Правовое регулирование электронной коммерции: зарубежная практика // <http://www.lawprakt.ru>

Д. Малюська,

*студентка IV курсу юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПОЗОВ ПРО ВИЗНАННЯ УГОДИ НЕДІЙСНОЮ ЧИ ВІНДИКАЦІЙНИЙ ПОЗОВ? ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА

Застосування норм Цивільного кодексу досить часто призводить до виникнення складних ситуацій, шляхи вирішення яких призводять до численних наукових суперечок. Одним з таких випадків є ситуація, коли особою, що не є власником речі, вона неправомірно відчувається третій особі.

Класичним вирішенням цієї проблеми є подання віндикаційного позову. Проте цей спосіб захисту порушеного права може бути використаний далеко не завжди. Так, відповідно до ст. 145 Цивільного кодексу, віндикація речі від добросовісного набувача, як правило, не допускається за винятком випадків, коли річ була загублена, викрадена, іншим чином вибула з володіння власника без його волі на це або ж була передана добросовісному набувачеві безоплатно.

Однак ряд авторів вказують на можливість застосування у цьому випадку іншого варіанту вирішення проблеми повернення речі – а саме визнання договору відчуження речі недійсним та застосування двосторонньої реституції¹. В цьому випадку реституція не тягне за собою повернення речі власникові (адже він не був стороною в недійсній угоді). За таких умов річ повертається незаконному відчужувачу і вже після цього власник може витребувати своє майно за допомогою віндикаційного чи договірного позову.

Можливість застосування цього варіанту вирішення проблеми повернення речі від добросовісного набувача наковці обґрунтовують наступними причинами.

По-перше, угода є недійсною з моменту її укладення, а тому вона не породжує ніяких правових наслідків, у тому числі й титулу власника у добросовісного набувача.

По-друге, на відміну від вилучення майна за віндикаційним позовом застосування наслідків недійсності угоди не веде до порушення законних інтересів добросовісного набувача, якщо брати до уваги його становище до укладення угоди, оскільки двостороння реституція повертає його в попереднє становище.

По-третє, цивільне право не обмежує власника у виборі способу захисту порушеного права та не ставить застосування загальних способів захисту цивільних прав в залежність від наявності можливості використати спеціальні речово-правові способи захисту.

По-четверте, право на використання передбачених законодавством способів захисту за своєю природою є суб'єктивним правом, а загально визнаним є положення про те, що громадяни та юридичні особи здійснюють належні їм цивільні права за